

ВЪВЕДЕНИЕ

Всеки човек и добре да живее... става пенсионер! Но дали всеки? Условията за пенсиониране се утежняват с всяка изминала година... Именно от тази книга ще научите за условията, които трябва да се изпълнят, за добиване право на пенсия.

Познаването на редица тънкости, разгледани в изданието, би спестило много „главоболия“ и на работодателя, и на длъжностното лице, и на бъдещия пенсионер. „Наръчник пенсиониране без пропуски и грешки“ има за цел да ви улесни в прилагането на осигурителното законодателство и в частност на специфичната и постоянно променяща се материя за пенсиите.

Доброто познаване на пенсионното законодателство е от съществено значение за правилното изготвяне на документацията за отпускане на пенсиите, което показва голямата отговорност на работодателите и длъжностните лица. Именно документите за осигурителен стаж, а много често и необходимите документи за осигурителен доход са основа за преценяване правото и определяне размера на пенсиите на осигурените лица и това е целта на това издание – избягване на рисковете от неточното им съставяне.

Наръчникът дава знания за основните видове пенсии – какви са необходимите условия за добиване право на пенсия; документите, нужни за преценяване правото и определяне размера на пенсията. Разглежда същността на осигурителния стаж и на осигурителния доход, както и документите, които ги удостоверяват. Наред с необходимата теория, поднесена достъпно, материалът е богат със специфични казуси, които са чести в практиката, но за които трудно се намира информация, както и с множество примери.

Темата за пенсиите е особено актуална след последните промени в начина на изчисляване на пенсиите, считано от

25 декември 2021 г. В материала промените са разяснени и онагледени с реални примери. В това издание са включени и пенсии за трудова дейност на лица, които имат стаж, положен в чужбина, със съответната специфика и примери от практиката.

Десетките примери от реалния живот правят книгата достъпна, ясна и приложима. Тя може да бъде настолно четиво за голяма аудитория, тъй като темата е актуална за икономисти, счетоводители, специалисти по човешки ресурси, синдикалисти и други.

Книгата представлява професионален интерес за длъжностните лица, защото те са тези, които изготвят нужните документи, които съветват своите колеги по повод средствата им за издръжка в преходен момент – старост или болест.

Наръчникът запознава и с трудовоправните аспекти на пенсионирането. Стремещът ни е той да улесни правилното прилагане на разпоредбите на трудовото законодателство, свързани с прекратяването на трудовия договор.

Отделено е специално внимание на всички правни основания за прекратяване на трудовия договор както от страна на работника или служителя, така и от страна на работодателя, свързани с правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст:

- от работника или служителя без предизвестие, когато е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст;
- от работодателя с предизвестие при придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст;
- от работодателя с предизвестие, когато на работника или служителя е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер;
- от работодателя с предизвестие, когато трудовото

правоотношение е възникнало, след като работникът или служителят е придобил и упражнил правото си на пенсия за осигурителен стаж и възраст (прекратяване на трудов договор на работещ пенсионер);

- от работодателя с предизвестие, когато трудовото правоотношение е възникнало с работник или служител, след като му е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер.

От 22 декември 2020 г. е в сила изменение на разпоредбата на чл. 222, ал. 3 от Кодекса на труда (обн., ДВ, бр. 107 от 2020 г.), в която е определен размерът на обезщетението при пенсиониране. В помощ на работодателите, с оглед нейното коректно прилагане, се дава отговор на редица практически въпроси относно определяне размера на обезщетението, различни случаи, при които работодателят не дължи обезщетение или когато той го дължи едновременно с други видове обезщетения. От изключителна важност за работодателите са и въпросите, свързани с определяне на базата, от която се изчислява обезщетението по чл. 222, ал. 3 от Кодекса на труда и редица особени случаи, когато работниците и служителите имат право на обезщетение.

Психолозите свързват пенсионирането с поредната криза в живота на всеки човек, също толкова нелека както сключването на брак, раждането на дете, започването на нова работа и др. С книгата няма да можете да решите емоционалните трудности на бъдещия пенсионер, но с нейна помощ ще можете да направите нещо не по-малко добро за него – да му съдействате документално и да го подкрепите със съвети така, че пенсията му да бъде отпусната своевременно и във възможно най-благоприятен размер.

От Авторите

Глава трета, Раздел 1 Осигурителен стаж, Процедури за закупуване на осигурителен стаж.

За добиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст на някои осигурени лица – учители; лица, работещи при специален режим; лица, работещи по условията на първа и/или втора категория труд **виж Глава втора – Пенсия за осигурителен стаж и възраст на специфични категории лица.**

Начална дата за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст

ВАЖНО! Пенсиите се отпускат от датата на придобиване на правото, ако заявлението с необходимите документи е в **2-месечен срок** от тази дата. Ако документите са подадени след изтичане на **2-месечния срок** от придобиване на правото, пенсиите се отпускат от датите на подаването им.

ВАЖНО! За пенсиите за осигурителен стаж и възраст дата на придобиване на право на пенсия е датата, към която лицето отговаря едновременно на условията за навършена минимална възраст и наличие на минимален осигурителен стаж. Считано от 1 януари 2015 г., отпадна необходимостта от прекратяване на осигуряването като необходимо условие за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Следва да се има предвид, че **правото на пенсия не се погасява по давност**, поради което лица, добили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст до края на 2020 г. или 2021 г., могат и през 2022 г. (или през следващите години) да упражняват правото си на пенсия по реда на чл. 68 от КСО, независимо от промените в разпоредбите му и в този случай началната дата на пенсията е датата на заявлението. През следващата календарна година, независимо че условията

Раздел 4

Пенсии за трудова дейност на лица, които имат стаж, положен в чужбина

Правилата за социално осигуряване на Европейския съюз (ЕС) са приложими по отношение на всички законоустановени схеми за социално и здравно осигуряване, свързани със:

- обезщетения за болест;
- обезщетения за майчинство и съответните им обезщетения, получавани от бащата;
- обезщетения за инвалидност;
- обезщетения за старост;
- обезщетения за преживели лица;
- обезщетения за трудови злополуки и професионални болести;
- помощи при смърт;
- обезщетения за безработица;
- предпенсионни обезщетения;
- семейни обезщетения.

Компетентната българска институция, която осъществява координацията на системите за социална сигурност, е Националният осигурителен институт. На територията на Република България преценката на пенсионни права и кореспонденцията с чуждестранните осигурителни институти се извършва от териториалните поделения на НОИ (за лицата с настоящ адрес на територията на България) и от дирекция „Европейски регламенти и международни договори“ в Централно управление на НОИ (за лицата с настоящ адрес в друга държава – членка на ЕС, държава от ЕИП или Швейцария).

Правилата за координация на системите за социална си-

пертното решение на ТЕЛК или представената от него медицинска документация, ако няма експертно решение.

За лицата, пребиваващи в друга държава членка, които искат отпускане на пенсия за инвалидност по българското законодателство, експертизата на работоспособността се извършва въз основа на представените от другата държава медицински документи, които се изпращат на РКМЕ – гр. София, за насочване към съответната ТЕЛК и определяне степеня на трайно намалена работоспособност/виг и степен на увреждане на лицето.

Примери за изчисляване размера на пенсия за инвалидност

ПРИМЕР 1 *Изчисляване на пенсията за инвалидност поради общо заболяване, когато лицето не придобива право на пенсия съгласно българското законодателство само с осигурителния стаж, положен на територията на България, и е необходимо сумиране на осигурителни периоди.*

Жена, родена на 10 юли 1966 г., която е с трайно намалена работоспособност/виг и степен на увреждане 91 на сто – първа група инвалидност, с дата на инвалидизиране 29 юли 2019 г., е подала заявление за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване на 17 септември 2019 г. – в двумесечния срок по чл. 94 от КСО.

Началната дата на пенсията е датата на инвалидизиране – 29 юли 2019 г.

Към датата на инвалидизиране жената има навършени 53 години и осигурителен стаж, положен на територията на Република България, 3 г., 7 м. и 21 д. Въз основа на българските осигурителни периоди лицето не отговаря на условия за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване. Правото на пенсия би възникнало само след сумиране на българския осигурителен стаж с осигурителен стаж, придо-

ГЛАВА ШЕСТА

ТРУДОВОПРАВНИ АСПЕКТИ НА ПЕНСИОНИРАНЕТО

Раздел 1

Прекратяване на трудовия договор от работника или служителя без предизвестие, когато е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст

В Кодекса на труда (КТ) са регламентирани правните основания за прекратяване на трудовия договор от страна на работника или служителя с предизвестие - по чл. 326 от КТ и без предизвестие - по чл. 327 от КТ.

За разлика от работодателя, работникът или служителят има право на основание чл. 326 от КТ да прекрати трудовия си договор с предизвестие, без да е длъжен да посочва конкретната причина, която го е мотивирала за това.

Случаите, при които той има право да прекрати трудовия си договор **без предизвестие**, са регламентирани в чл. 327 от КТ. Правото на работника или служителя се упражнява чрез **едностранно волеизявление**, направено в писмена форма. Връчването на писменото волеизявление може да бъде удостоверено по различни начини (завеждането му във входящ

ПРИЛОЖЕНИЯ

Превръщане на I категория труд в III и II категория труд

I кам.	III кам		II кам.	
зод.	зод.	мес.	зод.	мес.
1	1	8	1	4
2	3	4	2	8
3	5	-	4	-
4	6	8	5	4
5	8	4	6	8
6	10	-	8	-
7	11	8	9	4
8	13	4	10	8
9	15	-	12	-
10	16	8	13	4
11	18	4	14	8
12	20	-	16	-
13	21	8	17	4
14	23	4	18	8
15	25	-	20	-